

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Кафедра загальної та клінічної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор _____

“ ____ ” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

О 9 «АНАТОМІЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ»

(шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»**

спеціальність **053 «Психологія»**

спеціалізація

інститут, факультет **філософський факультет**

Івано-Франківськ – 2017 рік

Робоча програма О 9 «Анатомія та еволюція нервової системи»

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Для студентів за спеціальністю 053 «Психологія»

« 28 » серпня , 2017 р. 13 с.

Розробники: (вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Грицуляк Богдан Васильович, доктор медичних наук, професор

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри анатомії і фізіології людини та тварин

Протокол від « 28 » серпня 2017 р. № 1

Завідувач кафедри анатомії і фізіології людини та тварин

_____ (Грицуляк Б. В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

« 28 » серпня 2017 р. № 1

Схвалено методичною комісією факультету.

Протокол від « ___ » 2017 р. № ___

« ___ » 2017 р. № ___

Голова _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

© _____, 2017 рік

© _____, 2017 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Нормативна (за вибором)	
	Спеціальність 053 «Психологія»		
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування):	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		1-й	1-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	12 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	2 год.
		Лабораторні	
		__ год.	__ год.
		Самостійна робота	
		60 год.	84 год.
Індивідуальні завдання: __ год.			
Вид контролю: екзамен			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – вивчити анатомію і еволюцію головного мозку, спинного мозку. Ці знання є базовими для психологів при вивченні інших дисциплін.

Завдання – вивчити анатомію стовбурової частини головного мозку, еволюцію центральної нервової системи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- анатомію стовбурової частини мозку;
- анатомію середнього мозку;
- анатомію переднього мозку;

- еволюцію центральної нервової системи;
вміти:
- диференціювати різні анатомічні структури головного і спинного мозку;
- інтерпретувати висхідні та низхідні провідні та шляхи головного мозку;

1. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Анатомія і еволюція стовбурової частини мозку, середнього та проміжного мозку.

Тема 1. Філо-та онтогенез центральної нервової системи. Класифікація НС. Будова кінцевого мозку, його дорзо-латеральна поверхня. Локалізація функцій в корі головного мозку.

Тема 2. Біла речовина півкуль головного мозку, базальні ядра. Бічні шлуночки. Нижня поверхня головного мозку.

Тема 3. Анатомія та еволюція проміжного мозку. III шлуночок. Середній мозок.

Тема 4. Анатомія та еволюція заднього мозку.

Тема 5. Анатомія та еволюція спинного мозку. Оболонки головного і спинного мозку. Шляхи циркуляції спинномозкової рідини.

Тема 6. Провідні шляхи головного і спинного мозку.

2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Анатомія і еволюція стовбурової частини мозку, середнього та проміжного мозку.												
<i>Тема 1.</i> Філо-та онтогенез центральної нервової системи. Класифікація НС. Будова кінцевого мозку, його		2	4			10		2	2			14

дорзо-латеральна поверхня. Локалізація функцій в корі головного мозку.												
<i>Тема 2.</i> Біла речовина півкуль головного мозку, базальні ядра. Бічні шлуночки. Нижня поверхня головного мозку.		2	4			10		2				14
<i>Тема 3.</i> Анатомія та еволюція проміжного мозку. III шлуночок. Середній мозок.		2	4			10						14
<i>Тема 4.</i> Анатомія та еволюція заднього мозку.		2	2			10						14
<i>Тема 5.</i> Анатомія та еволюція спинного мозку. Оболонки головного і спинного мозку. Шляхи циркуляції спинномозкової рідини.		2	2			10						14
<i>Тема 6.</i> Провідні шляхи		2	2			10						14

ГОЛОВНОГО СПИННОГО МОЗКУ.	і												
Разом за змістовим модулем 1	90	12	18			60	90	4	2				84
Усього годин	90	12	18			60	90	4	2				84

3. Темі семінарських занять для денної форми навчання

№ п/п	Назва теми	К-сть годин
Змістовий модуль 1		
1	Загальні дані про нервову систему, нейронна будова. Аксони нервової системи, філо-і онтогенез. Класифікація. Загальна будова нервової системи, кора.	2
2	Кінцевий мозок. Борозни і закрутки верхньобічної поверхні півкуль головного мозку. Ядра аналізаторів верхньобічної ділянки кори. Острівцеві. Будова головного мозку на середньому перерізі. Борозни і закрутки медіальної та нижньої поверхонь півкуль головного мозку. Лімбічна кора. Біла речовина півкуль мозку.	2
3	Бічні шлуночки. Базальні ядра півкуль. Внутрішня капсула. Проміжний мозок. Будова його відділів. Вегетативні ядра гіпоталамуса. Третій шлуночок.	2
4	Анатомія середнього мозку. Топографія ядер черепно-мозкових нервів у ромбовидній ямці. Анатомія мозочка. Перешийок ромбовидного мозку. Четвертий шлуночок.	2
5	Анатомія стовбурової частини головного мозку. Міст та довгастий мозок. Зовнішня та внутрішня будова. Сітчаста формація. Будова нижньої поверхні головного мозку. Топографія 12-ти пар черепно-мозкових нервів.	2
6	Оболонки головного мозку. Пазухи твердої мозкової оболонки. Субдуральний та субарахноїдальний простори. Шляхи циркуляції спинномозкової рідини. Кровоносні судини головного мозку.	2
		2
7	Анатомія спинного мозку, його оболонки. Проста і складна рефлекторні дуги.	2
8	Провідні шляхи головного і спинного мозку. Їх класифікація. Асоціаційні, комісуральні та проєкційні шляхи. Висхідні проєкційні шляхи. Низхідні проєкційні	2

	шляхи. Екстрапірамідальні провідні шляхи.	
9	Провідні шляхи зорового, слухового аналізаторів, рівноваги, смаку та нюху. Топографія провідних шляхів спинного мозку на передньому перерізі.	2
Разом за змістовим модулем		18
Усього		18

**Теми семінарських занять
для заочної форми навчання**

№ п/п	Назва теми	К-сть годин
Змістовий модуль 1		
1	Філо-та онтогенез центральної нервової системи.	2
Усього		2

**6. Теми практичних занять в структурі не заплановані
7. Теми лабораторних занять в структурі не заплановані**

**8. Самостійна робота
для денної форми навчання**

№ п/п	Назва теми	К-сть годин
Змістовий модуль 1		
1	Анатомічні структури центральної нервової системи, які пошкоджуються при хворобі Дауна.	10
2	Анатомічні структури центральної нервової системи, пошкодження яких відіграє важливу роль в розвитку хвороби Паркінсона.	10
3	Анатомічні структури гіпоталамуса які беруть участь в природжених поведінкових реакціях	10
4	Участь лімбічної системи у здійсненні природжених поведінкових реакцій у формуванні емоцій.	10
5	Анатомічні структури, відповідальні за природжену статеву поведінку.	10
6	Анатомічні структури відповідальні за природжену харчову поведінку.	10
Разом за змістовим модулем		60
Усього		60

**8. Самостійна робота
для заочної форми**

№ п/п	Назва теми	К-сть годин
Змістовий модуль 1		
1	Анатомічні структури центральної нервової системи, які пошкоджуються при хворобі Дауна.	14
2	Анатомічні структури центральної нервової системи,	14

	пошкодження яких відіграє важливу роль в розвитку хвороби Паркінсона.	
3	Анатомічні структури гіпоталамуса які беруть участь в природжених поведінкових реакціях	14
4	Участь лімбічної системи у здійсненні природжених поведінкових реакцій у формуванні емоцій.	14
5	Анатомічні структури, відповідальні за природжену статеву поведінку.	14
6	Анатомічні структури відповідальні за природжену харчову поведінку.	14
Разом за змістовим модулем		84
Усього		84

9. Індивідуальні завдання в структурі дисципліни не заплановані

10. Методи навчання

Процес вивчення даного предмету передбачає наступні методи навчання:

- читання лекцій;
- проведення практичних занять;
- за джерелом передачі та сприймання навчальної інформації – словесні, наочні, практичні;
- за характером пізнавальної діяльності – пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемне викладання, частково-пошуковий, дослідницький;
- залежно від основної дидактичної мети і завдань – методи оволодіння новими знаннями, формування вмінь і навичок, перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок;
- методи усного викладу знань, закріплення навчального матеріалу самостійної роботи студентів з осмисленням й засвоєнням матеріалу роботи із застосування знань на практиці та вироблення вмінь і навичок, перевірки та оцінювання знань.
- Заняття проводяться в спеціально обладнаному кабінеті, де представлені стенди – анатомічні структури центральної нервової системи;
- кодоскоп;
- кольорові прозірки;
- муляж головного мозку;
- таблиці;
- кожен студент захищає самостійну роботу з вивчення еволюції центральної нервової системи.

11. Методи контролю

В ході вивчення даного предмету використовуються такі методи контролю:

- усне опитування;
- контрольна робота;
- тестовий контроль;
- захист самостійної роботи.

Семестровий контроль передбачений у формі екзамену. Передбачає підсумкову оцінку у стобальній шкалі як сума оцінок за поточний контроль знань (усне опитування, письмове опитування, тести, перевірка опрацювання конспекту та зображень) результатів складання змістовного модуля.

До залікової відомості виставляється підсумкова оцінка в балах, за національною шкалою, та шкалою ЕКТС. 50% набраних балів з кожної теми є підставою для того, щоб вважати навантаження виконаним, а дисципліну зарахованою.

При невиконанні окремих критеріїв з тієї чи іншої форми контролю знань кількість балів, яка виставляється студентові, може бути знижена:

- за неповну відповідь;
- за кожна неправильну відповідь;
- за невчасне виконання самостійної роботи;
- за недостовірність поданої інформації;
- за недостатнє розкриття теми;
- за відсутність посилань на літературні джерела.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль 1							Модуль 1	Екзамен	Сума
Навчальна (аудиторна) робота							Самостійна робота		
Змістовий модуль 1									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	сума			
Контрольна робота – 20									
Тест –				10		35	15	50	100
Робота по парах –				5					

T1, T2 T6 – Теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка	Оцінка за національною шкалою
------------	--------	-------------------------------

за всі види навчальної діяльності	ECTS	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
80–89	B	добре	
70–79	C		
60–69	D	задовільно	
50–59	E		
26–49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

4. Методичне забезпечення.

Грицуляк Б. В. Грицуляк В. Б. "Анатомія і еволюція центральної нервової системи": методичні рекомендації. – Івано-Франківськ, 2002.

Купчак С. В. "Анатомія і еволюція центральної нервової системи : лекції для студентів психологів. – Івано-Франківськ, 2009.

13. Рекомендована література

Базова

1. Купчак С. В. Лекції // Анатомія і фізіологія людини. – Івано-Франківськ, : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2008.
2. Коляденко Г. І. Анатомія людини. – 2009.
3. Синельников Р. Д. Атлас анатомії людини. – 2000.
4. Свиридов О. І. Анатомія людини. – К. : Вища школа, 2000.

Допоміжна

1. Іваніцький М. Ф. Анатомія людини. – 1986.
2. Оленев С. М. Конструкція мозга. – Л., 1987.
3. Лобко П. І. Мельман Е. П. Вегетативна нервна система. – 2006.
4. Старушенко Л. І. Анатомія і фізіологія людини. – К. : Вища школа, 1992.
5. Сапин М. Р. Анатомія человека. – М. : Меридиан, 1998.

5. Інформаційні ресурси

1. Електронні версії курсу лекцій.
2. http://www.morphology.dp.ua/_mp3/

3. <http://do.gendocs.ru/docs/index>
4. <http://br.com.ua/referats/Biology/>
5. Таблиці.
6. Схеми.
7. Кодоскоп.
8. Кольорові прозирки.
9. Муляж голоного мозку.

Контрольна робота для змістового модуля 1

Варіант 1

1. Філогенез нервової системи.
2. Особливості нейроглії.
3. Сегментарна будова спинного мозку.
4. Загальна характеристика та функції мозкового стовбура.

Варіант 2

1. Анатомія моста.
2. Внутрішня будова.
3. Анатомія та еволюція мозочка.
4. Ретикулярна формація стовбура мозку.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Еволюція мозочку у риб, амфібій, птахів, ссавців, людини.
2. Еволюція чотиригорбикової пластини у риб, амфібій, птахів, ссавців, людини.
3. Еволюція кори головного мозку у риб, амфібій, птахів, ссавців, людини.
4. Характеристика анатомічних структур відповідальних за природжену статеву поведінку.
5. Характеристика анатомічних структур відповідальних за природжену харчову поведінку.
6. Еволюція шлуночків в онтогенезі.
7. Еволюція головного мозку у риб, амфібій, птахів, ссавців, людини.
8. Розробити схему еволюції центральної нервової системи з люстраціями (ксерокс).
9. Тестові запитання в підручнику для психологів:
10. Купчак С. В. Лекції // Анатомія і фізіологія людини. – Івано-Франківськ, : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2008.

Програмові питання з курсу

“АНАТОМІЯ І ЕВОЛЮЦІЯ ЦЕНТРАЛЬНОЇ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ”

1. Класифікація нервової системи та її роль в організмі людини.

2. Філогенез нервової системи.
3. Онтогенез нервової системи.
4. Нейронна будова нервової системи.
5. Зовнішня будова спинного мозку.
6. біла і сіра речовина спинного мозку.
7. Проста рефлекторна дуга соматичної нервової системи.
8. Головний мозок та його поділ на відділи.
9. Передній мозок. Будова кори.
10. Локалізація функцій в корі головного мозку.
11. Біла речовина півкуль головного мозку.
12. Верхньолатеральна поверхня півкуль головного мозку.
13. Нижня поверхня головного мозку,
14. Бічні шлуночки, їх будова.
15. Зовнішня та внутрішня будова довгастого мозку.
16. Будова моста та його ядер.
17. Місця виходу з мозку черепно-мозкових нервів.
18. Ретикулярна формація та її значення.
19. Мозочок, його зовнішня та внутрішня будова.
20. Четвертий шлуночок, його сполучення.
21. Будова ромбовидної ямки та топографія в ній ядер черепномозкових нервів.
22. будова середнього мозку.
23. Проміжний мозок, його поділ на відділи.
24. Над- і підзгір'я, їх роль.
25. Нижній мозковий придаток, значення.
26. Третій шлуночок, його сполучення.
27. Медіальна поверхня головного мозку.
28. Лімбічний- мозок та його значення.
29. Базальні ядра півкуль головного мозку.
30. Внутрішня капсула, її будова та значення.
31. Кровообіг головного мозку.
32. Тверда мозкова оболонка, її вирости.
33. Пазухи твердої мозкової оболонки.
34. Павутинна оболонка, її зернистості та під павутинний простір.
35. Судинна оболонка, її значення.
36. Кровообіг спинного мозку.